

Vergaderjaar 2022–2023

34 843

Seksuele intimidatie en geweld

Nr. 73

BRIEF VAN DE MINISTER VAN JUSTITIE EN VEILIGHEID

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 15 mei 2023

Seksueel geweld en seksueel misbruik zijn ernstige misdrijven die in onze samenleving niet zouden mogen voorkomen. De impact van deze misdrijven op slachtoffers kan enorm zijn en levenslang sporen achterlaten. Het bewerkstelligen van een omgeving die veilig en rechtvaardig is voor iedereen en waarin seksueel geweld en seksueel misbruik niet voorkomen en niet worden getolereerd, is een verantwoordelijkheid van eenieder. Ook het kabinet ziet het als een prioriteit hier met een doelgerichte en effectieve aanpak aan bij te dragen.

Uw Kamer heeft bij motie van het lid Helder (PVV) verzocht de invoering van een wetsartikel te onderzoeken waarin het weggijken en niet ingrijpen door omstanders binnen instituties in geval van seksueel misbruik en/of geweld strafbaar wordt gesteld.¹ Achtergrond van de motie wordt gevormd door de rapporten die zijn verschenen en waaruit seksueel misbruik en/of geweld is gebleken binnen de kerk, de jeugdzorg en de turn- en gymnsport. Tijdens het commissiedebat over de aanpak van seksueel geweld en kindermisbruik, dat op 15 december 2022 plaatsvond (Kamerstukken 34 842 en 31 015, nr. 68), werd door de indiener van de motie in dit kader bovendien gerefereerd aan het boek van de Amerikaanse professor Amos Guiora, waarin de strafbaarstelling wordt verkend van personen die wetenschap hebben van seksueel misbruik, maar daarvan geen melding maken (hierna ook aangeduid als omstanders).²

De Vaste Commissie voor Justitie en Veiligheid heeft tijdens de procedurevergaring op 31 januari 2023 verzocht binnen (bij voorkeur) vier weken te worden geïnformeerd over de uitvoering van de motie van het lid Helder. Door middel van deze brief voldoe ik, mede namens de Minister voor Rechtsbescherming, aan dat verzoek en kom ik tevens tot afdoening van de motie.

¹ Kamerstuk 31 015, nr. 268.

² Amos N. Guiora, *Armies of enablers, Survivor Stories of Complicity and Betrayal in Sexual Assaults*, September 2020.

Opmerkingen vooraf

Het werk van professor Guiora, waaraan door de indiener van de motie is gerefereerd, is uitermate relevant en onderstreept het belang van een effectieve en doelgerichte aanpak van seksueel geweld en seksueel misbruik. In het boek van Guiora wordt een stem gegeven aan slachtoffers van deze afschuwelijke misdrijven door meerdere diepte-interviews en wordt voorzien in een zeer nuttige analyse van de problematiek van seksueel geweld binnen instituties in het bijzonder, waaronder bijvoorbeeld kerkgenootschappen, sport- en onderwijsinstellingen. Het werk van Guiora stelt niet alleen de ervaringen van slachtoffers aan de orde, maar bevat ook een normatieve component, namelijk het onderzoek naar de vraag onder welke voorwaarden de strafbaarstelling van personen die wetenschap hebben van seksueel misbruik, maar daarvan geen melding maken, gelegitimeerd kan worden.

In zijn boek maakt Guiora een onderscheid tussen «bystanders» en «enablers». De «bystander» definieert Guiora als degene die aanwezig was toen het gevaar – waaronder (seksueel) geweld – zich voordeed en op dat moment kon ingrijpen, maar ervoor koos dat niet te doen. De «enabler» is niet fysiek aanwezig op het moment van het (seksueel) geweld, maar is wel van dit geweld op de hoogte en grijpt niet in. De focus van het onderzoek van Guiora ligt op «enablers», in het bijzonder «enablers» in de context van instituties. De institutionele «enablers» die hij bespreekt, maken de bewuste keuze om het instituut waarvan zij onderdeel uitmaken te beschermen, in plaats van het slachtoffer van het (seksueel) geweld te helpen om het (seksueel) geweld te (doen) beëindigen. Guiora beschouwt een strafrechtelijk te sanctioneren wettelijke aangifteplicht als de meest wenselijke vorm van het strafbaar stellen van «enablers» van seksueel misbruik.³ Hij wijst in dat verband onder meer op wetgeving in Utah, waarin een verplichting geldt om kindermishandeling of -verwaarlozing bij de politie te melden.⁴

Ook ik acht het zeer ernstig dat binnen instituten, waar individuen zich veilig moeten kunnen wanen, zulke misstanden plaats kunnen vinden. In dat kader is het positief dat wij het maatschappelijke gesprek blijven voeren over dit thema. De inzet van het kabinet is gericht op het doelgericht aanpakken van de problematiek van de door Guiora geïdentificeerde «bystanders» en «enablers», via verschillende routes, zowel binnen als buiten het strafrecht. In deze brief zal ik deze routes toelichten. Hiervoor sta ik eerst stil bij de aangifteplicht die in het Wetboek van Strafvordering is opgenomen en zet ik uiteen in hoeverre het weggijken en het niet-ingrijpen bij seksueel misbruik op dit moment in het algemeen en ten aanzien van eenieder, waaronder de door Guiora geïdentificeerde «bystanders» en «enablers», al in het Wetboek van Strafrecht strafbaar is gesteld. Hierbij zal ik ook ingaan op de reeds voorgenomen verruiming van het strafrechtelijke instrumentarium door het wetsvoorstel seksuele misdrijven.

Strafrechtelijk instrumentarium

Het nalaten in te grijpen bij seksueel misbruik is in bepaalde gevallen al strafbaar gesteld in het Wetboek van Strafrecht (hierna: Sr). Artikel 136 Sr stelt strafbaar het niet kennisgeven – door, onder meer, het maken van een melding bij de politie – van een aantal nader genoemde voorgenomen misdrijven (of, het tweede lid, voltooide delicten waardoor

³ A.N. Guiora, «Failing to Protect the Vulnerable: The Dangers of Institutional Complicity and Enablers», 2021, p. 29–30. Raadpleegbaar via <http://papers.ssrn.com>.

⁴ Guiora 2021, p. 25.

levensgevaar is ontstaan, maar waarvan de gevolgen nog kunnen worden afgewend), waaronder verkrachting. Deze bepaling hangt samen met de in artikel 160 van het Wetboek van Strafvordering (hierna: Sv) neergelegde aangifteplicht. In artikel 160 van het Wetboek van Strafvordering (hierna: Sv) is bepaald dat eenieder die kennis draagt van, onder andere, verkrachting, verplicht is om daarvan onverwijld aangifte te doen bij een opsporingsambtenaar. Aangifteplichtig is eenieder die een redelijk vermoeden heeft dat een verkrachting is gepleegd, of dat een poging tot of voorbereiding van een verkrachting heeft plaatsgevonden.⁵ Het niet voldoen aan de plicht om aangifte te doen, wordt in artikel 136 Sr strafbaar gesteld wanneer iemand – een natuurlijke persoon of een rechtspersoon⁶ – kennis draagt van een voornemen tot het plegen van verkrachting en dit niet meldt bij politie, justitie of de bedreigde, op een tijdstip waarop het plegen van deze misdrijven nog kan worden voorkomen. Als het misdrijf is gevolgd, kan degene die kennis droeg van het voornemen daartoe worden gestraft met een gevangenisstraf van een jaar of geldboete van de vierde categorie. In geval van structureel seksueel misbruik is het goed mogelijk dat degene die daarvan kennis draagt, ook kennis zal dragen van het voornemen van de misbruiker om daarmee door te gaan. Als het seksueel misbruik bestaat uit verkrachting (het seksueel binnendringen van het lichaam), is het wegstappen daarvan en het niet-ingrijpen in zoverre dus al strafbaar gesteld in artikel 136 Sr. Deze strafbaarstelling geldt ook voor het wegstappen en niet-ingrijpen in deze gevallen door de door Guiora in zijn boek geïdentificeerde institutionele bystanders en enablers.

Los van de in artikel 136 Sr opgenomen strafbaarstelling van het niet-ingrijpen bij verkrachting, kan in bepaalde contexten ook strafbaarheid worden gevestigd ten aanzien van seksueel misbruik in algemene zin, waaronder ook andere vormen van seksueel misbruik dan verkrachting, zoals bijvoorbeeld aanranding. Het kan daarbij eveneens zowel gaan om de door Guiora geïdentificeerde «bystanders» als «enablers». Allereerst geldt dat artikel 255 Sr kort gezegd strafbaar stelt het in een hulpeloze toestand brengen of laten van een persoon. Voor het aannemen van strafrechtelijke aansprakelijkheid is in deze gevallen nodig dat de pleger krachtens wet of overeenkomst tot verzorging van de ander verplicht is. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan de rechtsplicht van ouders om hun minderjarige kinderen te onderhouden en verzorgen. Daarnaast moet voor het bewijs blijken dat sprake is geweest van een concreet gevaar voor de hulpbehoevende (het kind). Dit artikel heeft de afgelopen jaren bijvoorbeeld geleid tot de veroordeling van een vader die na ontdekking dat zijn echtgenote een van hun dochters had gebrandmerkt met een hete vork, had nagelaten contact te zoeken met hulpverlenende instanties en ook geen medische zorg had geboden of ingeroepen. Ook uit andere rechtspraak blijkt dat artikel 255 Sr regelmatig wordt ingezet in gevallen waarin sprake is van een inadequate reactie van de ene ouder op verwaarlozing of mishandeling door de andere ouder. Op dezelfde manier kan het artikel in voorkomende gevallen ook van toepassing zijn op situaties waarin sprake is van geweld, (mede) in de vorm van seksueel misbruik, ook als het gaat om andere seksuele misdrijven dan verkrachting.

Daarnaast kan in uitzonderlijke omstandigheden nog het leerstuk van (passieve) medeplichtigheid een rol spelen als in bepaalde contexten niet wordt ingegrepen bij seksueel misbruik in algemene zin. Passieve

⁵ Van Duijst in Melai/Groenhuijsen, *Het Wetboek van Strafvordering*, aant. 3 bij artikel 160 (actueel tot en met 1 augustus 2004). Zie ook Kamerstuk 34 746, nr. 6, p. 15.

⁶ Vgl. artikel 51 van het Wetboek van Strafrecht: strafbare feiten kunnen worden begaan door natuurlijke personen en rechtspersonen.

medeplichtigheid kan aan de orde zijn als er een rechtsplicht tot handelen bestaat.⁷ Ook hier geldt als voorbeeld de wettelijke plicht van de ouder om voor zijn minderjarige kinderen te zorgen.⁸ Een ouder die niet ingrijpt terwijl de andere ouder hun kind seksueel misbruikt, kan onder omstandigheden worden aangemerkt als medeplichtige aan dit misbruik. Een bijzondere rechtsplicht tot handelen wordt in de rechtspraak niet zomaar vastgesteld, omdat zij leidt tot aansprakelijkheid (weliswaar als medeplichtige) wegens het misdrijf zelf. Dat is een veel zwaarder verwijt dan het verwijt dat men heeft verzuimd kennis te geven van dat voorgenomen misdrijf, en zelfs het verwijt dat men iemand in een hulpbehoevende toestand heeft achtergelaten.⁹

Verruiming strafbaarstelling via wetsvoorstel seksuele misdrijven

De strafbaarstelling van artikel 136 Sr krijgt een ruimer bereik door het op 11 oktober jl. bij uw Kamer ingediende wetsvoorstel seksuele misdrijven. In dit wetsvoorstel wordt immers voorgesteld de bestaande strafbaarstelling van verkrachting te verruimen. Voor het bewijs van opzetverkrachting als bedoeld in het nieuw voorgestelde artikel 243 is – anders dan nu – niet meer vereist dat sprake is geweest van dwang. Vast moet alleen nog maar komen te staan dat de wil tot het seksuele contact ontbrak. Deze verruiming doet recht aan de veranderde maatschappelijke opvattingen over wat binnen onze samenleving wordt beschouwd als acceptabel en toelaatbaar seksueel gedrag¹⁰ en zal tevens een reflexwerking hebben op de gevallen waarin ingevolge artikel 160 Sv een aangifteplicht bestaat. Immers, omdat eerder sprake is van strafbaar gedrag rondom onvrijwillige seks, is ook vaker sprake van een situatie waarin personen die daarvan kennis dragen aangifte moeten doen of waarin strafrechtelijke aansprakelijkstelling kan volgen.

Op basis van het wetsvoorstel seksuele misdrijven zal het ontbreken van de wil bovendien geen vereiste meer zijn voor strafrechtelijke aansprakelijkheid wegens verkrachting van een minderjarige.¹¹ Wanneer iemand aan hem bekende feiten of omstandigheden het redelijk vermoeden ontleent dat seksueel misbruik van een minderjarige heeft plaatsgevonden dat (mede) bestaat uit het seksueel binnendringen van het lichaam zal dus, na vaststelling en inwerkingtreding van het wetsvoorstel, op grond van artikel 160 Sv reeds aangifte moeten worden gedaan. En wanneer een (natuurlijke of rechts)persoon kennis draagt van het voornemen van een ander om een minderjarige te misbruiken door bij hem seksueel binnen te dringen, zal deze persoon, wanneer hij dit niet meldt en het misdrijf daadwerkelijk wordt gepleegd, strafrechtelijk aansprakelijk kunnen worden gesteld op grond van artikel 136 Sr. De aangifteplicht, en daarmee ook de strafbaarstelling voor het niet doen van aangifte in bepaalde gevallen, zullen kortom op basis van het wetsvoorstel seksuele misdrijven dus een ruimer bereik krijgen dan zij naar huidig recht hebben.

⁷ J. de Hullu, *Materieel strafrecht*, Deventer: Kluwer 2021, p. 473.

⁸ H.D. Wolswijk, «Strafbaar nalaten: een zorgplicht minder», in: A. Hartevelde e.a., *Systeem in ontwikkeling*, Nijmegen: WLP 2005, p. 550.

⁹ Vgl. HR 19 november 2019, ECLI:NL:HR:2019:1812, NJ 2020/38 m.nt. Vellinga in de context van hennepsteelt. De Hoge Raad overwoog dat bekendheid met het telen van hennep door de medeverdachte, niet zonder meer voldoende was voor het doen ontstaan van een rechtsplicht voor de verdachte tot het beletten of (doen) beëindigen daarvan.

¹⁰ Kamerstuk 36 222, nr. 3, p. 7.

¹¹ Alleen met betrekking tot minderjarigen tussen de zestien en achttien jaren geldt in bepaalde gevallen het vereiste dat de wil tot het seksuele contact heeft ontbroken, namelijk als zich geen van de in het voorgestelde artikel 246 Sr genoemde situaties voordoet.

Eerdere verkenningen uitbreiding strafrechtelijk instrumentarium

In ernstigste gevallen van seksueel misbruik kan het weggijken en niet-ingrijpen dus nu al tot strafrechtelijke aansprakelijkheid leiden. Deze aansprakelijkheid wordt bovendien verruimd met het wetsvoorstel seksuele misdrijven. Voor het verder uitbreiden van deze bestaande strafbaarstelling moeten goede gronden bestaan. De afgelopen jaren zijn verschillende verkenningen gedaan naar het bestaan van die gronden.

In 2019 hebben onderzoekers van de Universiteit Utrecht in opdracht van het WODC onderzoek gedaan naar de mogelijkheid en wenselijkheid van een (verdere) verruiming van de in artikel 160 Sv neergelegde aangifteplicht en het in artikel 136 Sr strafbaar gestelde niet-doen van aangifte.¹² De onderzoekers concludeerden dat een verruiming van de bestaande strafvorderlijke aangifteplicht en bijbehorende strafbaarstelling van het niet-doen van aangifte geen meerwaarde zou hebben, omdat een verruiming afbreuk zou kunnen doen aan het handelingsperspectief van hulpverleners wanneer zij signalen van seksueel misbruik tegenkomen. Hulpverleners zouden dan altijd aangifte moeten doen, ook in situaties waarin bijvoorbeeld andere hulpverlening aan het slachtoffer meer op zijn plaats is. Daarnaast zou de uitbreiding van de aangifteplicht inbreuk maken op de autonomie van het slachtoffer om zelf (al dan niet) aangifte te doen en dit op een zelf gekozen moment te doen, aldus de onderzoekers. Naar aanleiding van dit onderzoek is daarom besloten de bestaande strafvorderlijke aangifteplicht, en de strafbaarstelling van het in bepaalde gevallen niet-doen van aangifte, niet te verruimen.

Daarnaast zijn op de betrokken departementen de mogelijkheden geïnventariseerd van een verruiming van strafrechtelijke aansprakelijkheid van besturen van organisaties waarin seksueel misbruik heeft plaatsgevonden. Meer in het bijzonder zijn de mogelijkheden verkend van een wettelijke (civielrechtelijke) meldplicht voor bestuurders van particuliere organisaties, welke meldplicht strafrechtelijk zou worden gesanctioneerd. Op 29 juni 2022 heeft de Minister voor Rechtsbescherming, samen met de Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en de Minister voor Langdurige Zorg en Sport, uw Kamer geïnformeerd over de uitkomsten van de uitgevoerde verkenning en aangegeven dat deze verkenning geen aanleiding gaf tot het invoeren van een dergelijke meldplicht.¹³ In deze beleidsreactie is toegelicht dat het van bovenaf opleggen van een algemene wettelijke meldplicht voor bestuurders van particuliere organisaties zou betekenen dat (wetenschap van) seksueel misbruik altijd en in alle gevallen gemeld moet worden bij een externe organisatie (zoals de politie). Een algemene wettelijke verplichting om vermoedens van seksueel misbruik of seksueel geweld te melden zonder overleg met het slachtoffer ontnemt het slachtoffer echter de mogelijkheid om op een zelf gekozen moment zijn of haar verhaal naar buiten te brengen. Dat wordt, zoals toegelicht in de eerdere beleidsreactie, niet wenselijk geacht, omdat het in algemene zin juist zo belangrijk is dat slachtoffers de regie hebben en houden over het melden van seksueel misbruik. Slachtoffers voelen zich in veel gevallen het meest geholpen indien er wordt geluisterd, een melding serieus wordt genomen en er ook daadwerkelijk wordt gehandeld of opvolging wordt gegeven aan de melding. Het is ook daar waar met name de verantwoordelijkheid ligt voor het bestuur van een institutie. Het bestuur moet zorg dragen voor een veilige omgeving met een heldere meldingsstructuur. Een verdere uitbreiding met een algemene meldplicht kan voor slachtoffers juist

¹² R. Kool e.a., *Verruiming van de aangifteplicht voor ernstige seksuele misdrijven?*, WODC 2019, p. 301. Zie ook Kamerstukken 29 279 en 31 015, nr. 553.

¹³ Kamerstuk 34 843, nr. 59.

negatieve gevolgen hebben. Zij hebben op deze manier bij voorbaat geen regie meer over het proces van aangifte doen, hetgeen de veilige omgeving waarin melding kan worden gedaan wordt geschaad. Bovendien bleek dat verenigingen, kerkgenootschappen en stichtingen vaak al preventiebeleid hebben doorgevoerd en maatregelen hebben getroffen om slachtoffers te ondersteunen bij hun hulpvraag. Meldingen worden in samenspraak met het slachtoffer doorgeleid naar de politie, en/of via het tuchtrecht beoordeeld. In sommige specifieke gevallen geldt bovendien al een meldplicht (zie verder onder de paragraaf «Een beweging van binnenuit»). Een aanvullende algemene voor bestuurders geldende wettelijke meldplicht zou de bestaande processen binnen verenigingen, kerkgenootschappen en stichtingen doorkruisen.¹⁴ Tijdens een verkenning die in 2021 is uitgevoerd onder stakeholders en bestuurders van diverse (slachtoffer)organisaties is gebleken dat ook zij geen meerwaarde zien in het wettelijk opleggen van een algemene meldplicht.

Een beweging van binnenuit

Hiervoor is toegelicht dat verenigingen, kerkgenootschappen en stichtingen vaak al preventiebeleid hebben doorgevoerd en maatregelen hebben getroffen om slachtoffers te ondersteunen bij hun hulpvraag. Meldingen worden in samenspraak met het slachtoffer doorgeleid naar de politie, en/of via het tuchtrecht beoordeeld. Het is dus van groot belang dat slachtoffers geen hoge drempel ervaren om deze meldingen zelf te doen. Daarnaast geldt in enkele specifieke gevallen wel al een meldplicht.

Zo heeft de sportsector zelf al een (niet-wettelijke) meldplicht voor bestuurders en begeleiders in geval van (vermoedens van) seksuele intimidatie geïntroduceerd. De sportsector kan opvolging geven aan meldingen via het sporttuchtrecht en het verenigingsrecht. De Rooms-Katholieke Kerk (RKK) heeft, mede op basis van de bevindingen van de Commissie-Deetman, lering getrokken uit hetgeen heeft plaatsgevonden in het verleden. Vanaf 2014 is daarom sprake van een aangescherpt regime en geldt binnen de RKK reeds de (niet-wettelijke) verplichting seksueel misbruik daar waar het specifiek minderjarigen betreft direct bij het openbaar ministerie c.q. de politie te melden. Sanctionering van het schenden van die meldplicht geschiedt volgens Nederlands recht door daartoe bevoegde publiekrechtelijke instanties en door de RKK zelf op basis van het canonieke recht. Verder heeft de opvolging van de aanbevelingen van de commissie-Deetman onder andere geleid tot vastlegging van formele procedures bij meldingen en afhandeling van klachten van grensoverschrijdend gedrag in de Gedragscode Pastoraat en het Reglement R.K. Meldpunt Grensoverschrijdend Gedrag. Elke klacht en melding van grensoverschrijdend gedrag wordt behandeld door een onafhankelijke klachtencommissie en leidt tot maatregelen passend bij de ernst van het gedrag.

Jeugdhulpaanbieders en gecertificeerde instellingen zijn al wettelijk verplicht melding te doen van een calamiteit bij de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) of Inspectie Justitie en Veiligheid (IJenV), omdat jeugdigen en ouders bij de verlening van jeugdhulp of de uitvoering van een kindbeschermingsmaatregel of jeugdreclassering in een grote afhankelijkheidsrelatie tot de medewerker van de betreffen de aanbieder of instelling staan, wat hen extra kwetsbaar maakt. Ook voor seksueel misbruik in of rond de school geldt al een meld-, overleg- en aangifteplicht voor besturen. Bij een mogelijk vermoeden van seksueel misbruik

¹⁴ Beleidsreactie onderzoeksrapport «Bouwen aan bescherming» d.d. 29 juni 2022 (Kamerstuk 34 843, nr. 59).

moeten schoolbesturen onverwijld overleg plegen met de inspectie, onder andere over de eventueel geldende verplichting aangifte te doen. In de brief Vrij en veilig onderwijs van 18 november 2022 (Kamerstukken 31 293 en 31 289, nr. 653) heeft het kabinet een wetsvoorstel aangekondigd waarmee het bereik van de bestaande meld-, overleg- en aangifteplicht wordt uitgebreid naar seksuele intimidatie. De inspectie kan dan bij een redelijk vermoeden van seksueel misbruik of van seksuele intimidatie scholen wijzen op de mogelijkheid (of, in sommige gevallen: verplichting) tot het doen van aangifte. Daarnaast wordt er gewerkt aan een meldplicht voor ernstige incidenten op scholen, waarbij een melding moet worden gedaan bij de inspectie. Naar verwachting wordt het desbetreffende wetsvoorstel eind 2023 aan de Tweede Kamer aangeboden.

Het kabinet zet daarnaast doelgericht in op het vergroten van de meldingsbereidheid van omstanders via een buiten-strafrechtelijke aanpak. In het verleden zijn al acties ondernomen binnen de jeugdzorg die zien op het tegengaan van seksueel geweld en de richtlijn residentiële jeugdhulp. Met het op 13 januari 2023 door het kabinet gepubliceerde Nationaal actieprogramma aanpak seksueel grensoverschrijdend gedrag (hierna: actieprogramma) wordt daarnaast op een integrale, sector-overstijgende en gecoördineerde wijze ingezet op het voorkomen en tegengaan van seksueel grensoverschrijdend gedrag.¹⁵ In het actieprogramma wordt onder meer nadrukkelijk ingezet op de rol van omstanders en instituties. Eén van de actielijnen uit het programma bevat concrete acties die erop zijn gericht dat omstanders seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld herkennen en weten wanneer en hoe ze in kunnen grijpen of hierop kunnen reageren, en dat zij zich daarbij veilig voelen. Hierbij ligt de focus op het bieden van handelingsperspectief aan omstanders. Daarnaast wordt er in het kader van het actieprogramma op ingezet, gelijktijdig met de voorgenomen invoering van het wetsvoorstel seksuele misdrijven, te voorzien in een publiekscampagne die gericht is op het verhogen van het bewustzijn van seksueel grensoverschrijdend gedrag en eveneens het bieden van handelingsperspectief aan omstanders. In het actieprogramma zijn verder ook acties voor de sport aangekondigd, zoals een evaluatie van het sporttuchtrecht. De Minister voor Langdurige Zorg en Sport heeft u op 28 maart jl. geïnformeerd over het beleid rondom een veilige en integere sport en de opvolging van de evaluatie in het sporttuchtrecht.¹⁶ Per 4 april 2022 is daarnaast de regeringscommissaris seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld aangesteld, die gevraagd en ongevraagd advies zal geven aan het kabinet ten aanzien van het nationaal actieprogramma en actief zal bijdragen aan het maatschappelijk gesprek.

Conclusie

Iedereen is ervoor verantwoordelijk bij te dragen aan een samenleving waarin seksueel misbruik en seksueel geweld niet voorkomen en niet worden getolereerd. Het strafrecht vormt een van de instrumenten om dergelijke misdrijven aan te pakken. Zoals hierboven blijkt, bestaat het huidige strafrecht ook reeds uit instrumenten die zien op de rol van omstanders (binnen en/of buiten instituties). Het gaat hierbij om een aangifteplicht van eenieder bij het misdrijf verkrachting en de strafbaarstelling van het weggijken indien het misdrijf verkrachting kan worden

¹⁵ Elkaars wensen en grenzen herkennen, erkennen en respecteren Nationaal Actieprogramma Aanpak seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld d.d. 13 januari 2023 (Kamerstuk 34 843, nr. 67).

¹⁶ Brief aanbieding AEF rapport «samen de lat hoger leggen» d.d. 28 maart (Kamerstuk 30 234, nr. 339).

voorkomen. Met het wetsvoorstel seksuele misdrijven krijgt dit bestaande strafrechtelijke instrumentarium een ruimer bereik dan voorheen. Ook kan in uitzonderlijke gevallen sprake zijn van een bijzondere rechtsplicht tot handelen, op straffe van strafrechtelijke aansprakelijkheid op grond van artikel 255 Sr of passieve medeplichtigheid aan een andere strafbaarstelling.

Er zijn momenteel ontwikkelingen gaande die, in lijn met de achtergrond van deze motie, erop gericht zijn slachtoffers beter te beschermen door te zorgen dat omstanders seksueel geweld en grensoverschrijdend gedrag herkennen en weten wanneer en hoe ze in kunnen grijpen of hierop kunnen reageren. Binnen verschillende instituties is al preventiebeleid doorgevoerd en worden maatregelen genomen om slachtoffers te beschermen. In sommige specifieke gevallen geldt bovendien al een wettelijke plicht om te melden. Het kabinet hecht eraan dit samen met deze organisaties te blijven versterken. Dat geldt des te meer omdat is gebleken dat een (verdere) uitbreiding van de bestaande strafbaarstelling naar verwachting – ook voor slachtoffers – negatieve gevolgen kan hebben. Ondertussen zet het kabinet zich op diverse manieren in voor het vergroten van de meldingsbereidheid van omstanders via een doelgerichte buiten-strafrechtelijke aanpak, die gericht is op het bieden van handelingsperspectief aan hen van wie wij willen dat zij seksueel misbruik melden. Een ruimere strafbaarstelling kan het activeren van (institutionele) omstanders om de bedoelde misdrijven te melden namelijk juist in de weg zitten.

Met deze meersporige aanpak zet het kabinet in op het activeren van omstanders en het voorkomen en reduceren van seksueel geweld en seksueel misbruik in onze samenleving op een doelgerichte en effectieve wijze. Ondertussen zijn en blijven we als gezegd te allen tijde gezamenlijk verantwoordelijk deze ernstige en afschuwelijke misdrijven uit onze samenleving te weren.

De Minister van Justitie en Veiligheid,
D. Yeşilgöz-Zegerius